

Тасилова Назия Айтбайқызы

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
қауымдастырылған профессоры

Алтын Орданың құрылуы және оның империямен қарым-қатынасы

Мақсаты:

Алтын Орданың пайда болу себептерін,
құрылу кезеңдерін және Моңғол
империясымен саяси-экономикалық
байланыстарын анықтау.

ДӘРІС ЖОСПАРЫ:

Алтын Орданың құрылу барысын және негізгі кезеңдерін талдау;

- Батый ханның жорықтарының тарихи маңызын көрсету;

- Алтын Орда мен Моңғол империясы арасындағы саяси байланыстардың сипатын түсіндіру;

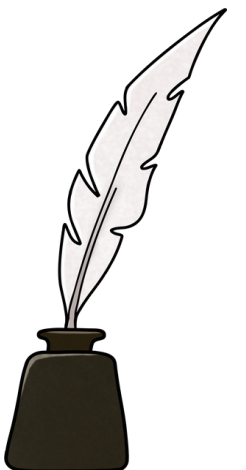
- Алтын Орданың Еуразиядағы ықпалын бағалау.

АЛТЫН ОРДАНЫҢ ҚҰРЫЛУЫНЫҢ ТАРИХИ АЛҒЫШАРТТАРЫ

- XIII ғ. басында Шыңғыс хан бастаған Моңғол империясы Еуразияны жаулап, жаңа саяси тәртіп орнатты.
- 1224–1225 жж. Моңғолдардың батысқа жасаған жорықтары нәтижесінде Жошы ұлысына Еділ бойы, Қазақстанның батысы, Қырым мен Солтүстік Кавказ берілді.
- Осы өңірлер Алтын Орда мемлекетінің этникалық және аумақтық негізін қалыптастырды.

БАТЫЙ ХАННЫҢ ЖОРЫҚТАРЫ ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ

Батый хан Шыңғыс ханның үлкен ұлы Жошының орнына билікке келді.

1236–1242 жж. Батысқа бағытталған жорықтар арқылы Еділ бұлғарлары, орыс князьдіктері, Киев, Польша, Венгрия бағындырылды.

Жорықтар тек әскери мақсат қана емес, Еуразияны саяси-экономикалық тұрғыдан біріктіру тәжірибесі болды.

1243 ж. Сарай-Бату қаласының құрылуы – Жошы ұлысының дербестікке қол жеткізуінің бастамасы.

Моңғол империясымен қарым-қатынасы

- Алғашында Алтын Орда Моңғол империясының құрамында болды, Батый хан Үгедей және Мөңке хандарға бағынды.
- XIII ғ. екінші жартысында Алтын Орда біртіндеп дербестікке жетті.
- Берке хан тұсында (1257–1266) тәуелсіз сыртқы саясат жүргізіліп, ислам діні қабылданды; Хулагу әулетімен соғыс болды.
- Қатынастары күрделі: Юань әулетімен сауда, Илхандықпен шиеленіс.

Алтын Орданың аумағы мен әкімшілік жүйесі

- **Аумақ:** шығыста Ертістен, батыста Дунайға дейін; Еділ бойы, Қырым, Солтүстік Кавказ, Қазақстанның бөліктері.
- **Әкімшілік жүйе:** моңғол дәстүрі бойынша ханға жоғары билік; ұлыстар мен аймақтар арқылы басқару.
- **Маңызды қалалар:** Сарай-Бату, Сарай әл-Жәдид, Үкек, Булгар, Хажы-Тархан.
- **Сауда және экономика:** қалалар Ұлы Жібек жолының маңызды буыны болды.

Алтын Орданың Еуразиядағы орны мен тарихи маңызы

1. *XIII–XIV ғғ. Еуразиядағы ең қуатты мемлекеттердің бірі.*
2. *Мәдени, сауда, дипломатиялық байланыстар кең дамыған.*
3. *Ислам дінін қабылдау арқылы түркі халықтарының рухани бірігуіне әсер етті.*
4. *Мәдениеті қазақ мемлекеттілігінің қалыптасуына, тілдік және этникалық құрылымның дамуына зор ықпал етті.*